

DURAY MIKLÓS

AZ ORSZÁGZÁSZLÓ-ORSZÁG

Győr, 2008. június 4.

Elképzelttem egyszer egy országot, amiről azt hittem, hogy ez a haza. Mert a hazát az otthonnal rokonítottam, ahol a szüleim élnek, ahol menedékem lehet, ahol akkor is jól érzem magam, ha csak zsiros kenyeret eszem hagymával. Az elképzelt ország álomszerű volt, mintha belefestett volna valaki, olyan volt, amiben erdők susognak, a fákon hölgymenyétek kergetőznek, a magaslati réteken virágozik a leánykőöröcsin, a széleken hegyek magasodnak és középen a látóhatárral egyesül a szétterülő síkság.

Ennek az álmódott országnak görgetegszerűen kézbesimuló alakja volt, mintha a természet erői hozták volna létre, országnak teremtve. Éghajlatát a hegyek védték, és a nagy folyók vizei táplálták növényzetét. Tudtam, mert sokan mondták: sok mindenkinek sajdult a szíve ennek az országnak láttán. De nem csak a szépségtől vagy az irigységtől, hanem, mert birtokolni akarták, belőle akartak maguknak kihalítani egy-egy országnyi részt. Meg kellett küzdenünk tatárral, törökkel, labanccal, muszkával, időnként egymással.

Álmomban is tudtam, hogy ebben az országban volt valaha az egész Palócföld és Mátyus földje. Ebben az országban volt Székelyföld, Mezőség, Tiszahát, a szoknya alakú Somló hegy, Pannonhalma és Dévény vára. De Verecke is ebben az álomországban volt, meg Sármellék, Érmellék és az egész Sajómente.

Itt született Ady, Madách, Mikszáth, Szinnyi Merse és Csontváry, és itt szerezték a zenéjét a Galántai táncoknak meg a Székely fonónak.

Ebben az országban éltek a nagyidai cigányok és Cinka Panna. Itt teremtődött meg a cigányok és magyarok együttélésének világraszóló csodája egy különleges zenei műfaj a hol kesergő, hol mulató cigánymuzsika. És alig volt ennek az országnak városa, ahol a máshonnan elűzött zsidók ne építettek volna maguknak zsinagógát.

Aztán kiléptem az álmóból.

Szüleimmal egy vasárnap reggelen, a valóságos létben, kézen fogva mentünk végig a losonci Kossuth Lajos utcán,

amit akkor már nem úgy neveztek. A templom előtti téren magasodott egy talapzat, amin állni kellett volna valaminek, de most üres volt.

„Mi állt itt?” – kérdeztem.

„Kossuth Lajos szobra” – mondta apám.

„Most miért nincs itt?” – kérdeztem.

„Mert ledöntötték” – mondta édesanyám.

„És miért maradt itt a helye?”

„Mert amikor a városba visszajött a hazánk, itt állt az Országzászló.”

„Az most hol lobog?” – siettem kérdezni.

„Most éppen sehol.”

Apám szerzett valahonnan egy nagydarab kristályos mészkövet. Csiszolgatta éleit, és fúrt a közepébe egy lyukat, amibe belecsavart egy csúcsban végződő, fényezett fém rudat. Arra feltűzött egy háromszínű selymet és az asztalra tette.

„Mi ez?” – kérdeztem tőle.

„Ez az Országzászló.”

„És az ország?”

„Az ország? Az

Mátyus földje és Palócföld, /

Csallóköz és Szigetköz, /

Bánát, Bácska, Hont és Torna, /

Rába, Rábca, Tisza és a Duna, /

Küküllő, Szamos és a Körösök, /

Gyimesek, Verecke és a Nagyalföld /

Hargita és Pilis...” – sorolta úgy, ahogyan én is álmódtam az országot, Szent István országát.

Az álmóból kiléptünk egyszer s mindenkorra. Az álomország valamikor valóság volt. Egyes darabjai most, más országok alkotórészei, amit talán mások képzelnek álomországnak, mert ők is álmódtak maguknak országot, mert álmódhattak maguknak országot!

Mi, egy korábbi valóságból zuhantunk át – közel egy év-

százada – egy jelenkori valóságba, amelyben alig vannak álmok. A kijózanító valóság uralkodik fölöttünk. Ennek a valóságnak sok-sok része van és mindegyik valóságos rész. De számunkra a leglényegesebb a saját valóságunk: a magyar nemzet szétdaraboltsága. Ugyanakkor ezzel szemben áll a szomszéd nemzetek öröme saját, új országuk láttán. Ezt egyszerre kell éreznünk, és tudatosítanunk, még ha nehéz is, de ez is a valósághoz tartozik.

Sokszor úgy tűnik, hogy máig nem birkóztunk meg ezzel az ellentmondással, amin talán nem is lehet csodálkozni, de még többször tapasztalható, hogy a nemzet megmaradt részre iránti nemtörődomség, fásultság, semlegesség uralkodik el rajtunk.

Ostoroztak bennünket, mert nem akartunk beletörődni a haza elvesztésébe, majd magunkat ostoroztuk, mert korábban nem akartunk beletörődni abba, amibe nem szokás beletörődni, amit legfeljebb tudomásul lehet venni, mint a halál tényét, de a halál napjának évfordulója soha sem ünnep, hanem emléknap. És amikor utoljára tértünk magunkhoz, 1956-ban, nemzethez méltó módon elutasítván az idegenek által ránk hozott idegen uralmat, ezreket mérszároltak le közülünk az utcákon, százakat akasztottak föl vagy lőttek föbe és sok-sok ezret zártak börtönbe.

Most itt állunk szemben önmagunkkal és látjuk a fizikai, majd a szellemi és lelki erőszak által túlszillapított valóságunkat, a nemzetünk iránti tompaságunkat. Amikor elhisszük a falra festett rémképeket, sőt, még ki is egészítjük néhány vonással – ha talán nem eléggé félnénk önmagunktól, akkor geryesszük, fokozzuk félelmünket. Oda süllyedtünk, hogy a nemzet – nem a nemzet, hanem a lakcímkártyával rendelkezők – egy része, gúny tárgyává alacsonyíthatja a nemzethez való vonzódást, kétségbe vonhatja utolsó nemzeti forradalmunk indítékait, és a kabarédemokrácia eszközével a kormányba emelhet olyanokat, szintén csak lakcímkártyásokat, jobb esetben nemzetsemlegeseket, akik az előbbiektől eltérően a nemzetet nem ellenségnek tekintik, hanem árunak.

Mindeddig csak a maradék Magyarország magyarjairól vagy kevésbé magyarjairól volt szó, de mi a helyzet az elszakítottságban, amelyben az elmúlt évtizedek során a kezdeti, átmenetinek hitt állapot állandósággá változott. A létből életstílus lett, a félelem beidegződéssé vált, a nehezen uralható indulatok alkoholizmussá mindennapiasultak, a tervezés napi ügyeskedéssé módosult, a hajlékonyság megalkuvássá és besúgássá aljasult, az érvényesülési vágy pedig beolvadássá fajult. Az ilyen körülmények között nagy sikernek könyvelhető el, ha nem romlanak, vagy csak lassítottan romlanak az életkörülmények, ha jövőre is sikerül megnyitni az iskola kapuit, ha beirathatjuk gyermekünk nevét magyarul az anyakönyvbe, de a halottaink neve végérvényesen torz marad. Az ilyen körü-

mények között az álmódott, de valamikor valóságos ország hült helyén a Kárpát-medencében szerte élő, mintegy két és félmillió magyarnak negyven százaléka váltotta ki a nemzeti összetartozást jelképező Magyar Igazolványt.

Egy hirtelen feltett kérdésre, hogy a nemzet melyik része a sérültebb, a maradék magyarországi vagy az elszakított részek, talán nem is tudnánk adni gyors választ, sőt lehet, hogy gondolkodás nélkül válaszolnánk. De ha végig gondoljuk az elmúlt évtizedeket napjainkig, akkor december ötödike adja meg a választ – a maradék magyarországiaknak csak tizennyolc százaléka tett hitet a nemzeti összetartozás mellett.

A kérdésre nincs tárgyilagos válasz. De a létező nehezen emészthető, mert arról szól, hogy évtizedek figyelmetlenségével, napi meghátrálásaival, apró, kereskedelmi alkukkal végrehajtottuk magunkon a lelki Trianont. Nem a helyzettel, nem a nemzet szétszakítottságával békéltünk meg. A megbékülés, kiegyezést, értékek egyensúlyát, lelki egyensúlyt jelent. De nem ez az állapot következett be. Nincs értékegyensúly. Az elveszett történelmi hazánk helyett nem újat építettünk, a szétdarabolt nemzetet nem újraegységesítettük, hanem a maradékot is tovább romboltuk.

Az elmúlt hetekben azonban egy különleges érzés kerített hatalmába. Talán az örvénybe került ember érzése lehet ilyen, amikor közeledik az aljzathoz, ahonnan elrugaszkozhat, és visszajutván a szabad levegőre, új erőre kaphat. Mert nem is olyan régen még kevesen voltunk olyanok, akik a múltba révedzők, a nemzetsemlegesek és a lakcímkártyások között úgy állunk, hogy a jelen láttán könnyes szemmel néztünk a jövőbe – milyen lesz a jövő, ha ilyen a jelen? Csak hogy növekszik a jövőbe tekintők tábora, ez pedig fölszárítja a borulátás könnyeit. A jövőbe tekintő emlékezés is ezt segíti.

A történelmi országunkra emlékeztető újraemelt Országzászlók, felújított és új emlékhelyek nem a múltat siratják, hanem jelképes támaszt teremtenek a jövőbetekintésre. Akinek a házat felgyújtották, ha ragaszkodik szülőföldjéhez, hazájához, elődeinek emlékeihez, nem az elköltözést választja, hanem az újraépítést, hiszen a jövőt csak innen lehet elkezdni. Ha marokkal hordjuk össze ma a történelmi hatvannégy vagy hetvenkét vármegye területéről a földet, nem a megismételhetetlenségbe révedünk, hanem a kapcsolatok újraépítésén munkálkodunk. Ha emlékező tisztelettel állunk a názáreti Jézus népének valamikori templomára emlékeztető jeruzsálemi siratófalnál, ha megrendülten állunk a New York-i Ground Zero-nál, akkor mi sem természetesebb, hogy saját múltunknak is adózunk jövőbenező tisztelettel.

Duray Miklós: A megvalósult elképzelhetetlen. Válogatás az 1986–2010 közötti időben a trianoni békediktátum okán született írásokból. Budapest, Trianon Kutató Intézet, 2010.